

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht no. 12 - 1970

(Tijdvak 1-12-1970 t/m 31-12-1970)

I N H O U D

No. 1.035.314

I. Het Extremisme in Nederland

	Blz.
Relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging	1
Eenhedspolitiek	3
De verkiezingen van Provinciale Staten en Gemeenteraden	4
De CPN op sociaal-economisch terrein	5
Organisatorische en financiële situatie CPN	10
De verhouding van de CPN tot de gastarbeiders	12
Vereniging "Nederland-USSR" tussen CPN en CPSU	15
De pro-Chinese beweging in Nederland	15
De Marxistisch-Leninistische Studentenbond (MLS)	17
De KEN (ML)	18
De M.L.S.	21

II. De Internationale Communistische Beweging

Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in de communistische beweging in de laatste weken.	24
--	----

HET EXTREMISME IN NEDERLAND

Relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging

In afwachting van een reactie van de zijde van de CPSU op haar aanbod, gedaan in november 1969, om een CPSU-functionaris te willen ontvangen voor een bespreking, heeft de CPN de tendens van toenadering tot de CPSU, die zich in 1969 manifesteerde, in het eerste halfjaar van 1970 voortgezet. In "De Waarheid" werd op positieve wijze aandacht besteed aan CPSU-publicaties, die volgens het begeleidende commentaar wijzen op een verbetering van de situatie in de internationale communistische beweging.

Op het in februari j.l. gehouden 23ste partijcongres legden de belangrijkste sprekers, voorzitter HOEKSTRA en ere-partijbestuurslid De GROOT, de nadruk op de verbondenheid van de CPN met alle communisten in de gehele wereld; zij spraken de verwachting uit dat de moeilijkheden en tegenstellingen in de communistische wereldbeweging zullen worden overwonnen. Uit de discussiegrondslag, die zoals gebruikelijk ongewijzigd werd goedgekeurd bleek, dat de CPN ten opzichte van kwesties als "collectieve veiligheid" en het "non-proliferatie-verdrag", in tegenstelling tot voorheen nu eenzelfde standpunt huldigt als de CPSU.

Ten aanzien van de inmenging in Tsjechoslowakije is de CPN nu van mening dat zij zich daarover geen oordeel kan vormen omdat beide partijen hebben besloten niet verder over de zaak te spreken. De "praktische solidariteit" en het "proletarisch internationalisme van de daad", die partijvoorzitter HOEKSTRA in zijn congresrede benadrukte, hebben zich voornamelijk gemanifesteerd rondom de kwestie Vietnam. Zo bezocht de hoofdredacteur van "De Waarheid", J.F. WOLFF, op 15 mei in Parijs als "waarnemer" een bijeenkomst van 18 communistische partijen uit de "kapitalistische landen" van Europa, die gewijd was aan de "Amerikaanse agressie in Indo-China". Op 2 september was de heer De GROOT aanwezig op een receptie, die gegeven werd door de Noordvietnamese vertegenwoordiging in Parijs ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der republiek Noord-Vietnam. Het was eveneens de heer De GROOT die in gezelschap van het partijbestuurslid A. de L. op 2 december een internationale meeting bijwoonde, welke op initiatief van de Franse CP in Parijs werd gehouden ter ondersteuning van de Noordvietnamese vredesvoorstellen.

De nieuwe standpuntbepaling inzake het conflict in het Midden-Oosten, die ertoe leidde dat de zienswijze van de CPN nu grotendeels overeenkomt met het pro-arabische standpunt van de CPSU, moet wellicht minder beschouwd worden als een stap in de richting van Moskou, dan wel als een wraakneming op de leider van de pro-Israëliëse CP, MI, die zich niet zou hebben gehouden aan de afspraak om aan de ontmoeting, die hij in juni met CPN-leiders had, geen publiciteit te geven.

De totstandkoming van het non-agressie-pact tussen de Sowjet-Unie en West-Duitsland werd door de CPN aanvankelijk met instemming begroet als "een gebeurtenis die ongetwijfeld van grote betekenis is en die kan leiden tot een vermindering van de spanningen in Europa". In de zitting van 7 en 8 oktober heeft het partijbestuur zijn opvatting blijkbaar herzien, want "De Waarheid" schreef op 10 oktober: "Het is een revisionistische opvatting dat met het verdrag een grote stap is gedaan naar vrede en veiligheid in Europa".

Het commentaar op de december-onlusten in Polen ademde dezelfde kritische geest: "De gebeurtenissen in Polen hebben alles te maken met een bankroet van de revisionistische politiek, die.....haar hoop gesteld heeft op de illusie van voordelige transacties met imperialistische machten". De commentator wees er in verband met de Poolse gebeurtenissen op, dat de CPN het in het verleden terecht haar taak achtte "om de eigen rijen te beschermen tegen negatieve invloeden van buitenaf, die - naar nu nogmaals blijkt - zeker niet denkbeeldig zijn".

Het lijkt niet onmogelijk dat de scherpe critische houding, die de CPN in de laatste maanden van 1970 aan de dag legt, is ingegeven door teleurstelling over het ontbreken van een positieve respons van de CPSU op de toch duidelijk gedemonstreerde positieve opstelling van de CPN. Voorlopig blijft zij streven naar een bevredigend compromis tussen het beklemtonen van haar nationale karakter en haar verbondenheid met de communistische wereldbeweging. Hiertoe is een koers uitgezet welke gericht is op grotere participatie in het internationale overleg, zolang dat geen afbreuk doet aan haar image van autonome partij. In dit beleid past ook de afvaardiging van de heren De GROOT en WOLFF naar de bijeenkomst welke op 21 september j.l. in Londen werd gehouden door negen Westeuropese CP-en. De aanwezige partijen spraken zich uit voor het houden van een conferentie van 11 tot 13 januari 1971 over de problemen die voortvloeien uit de ontwikkeling van de multi-nationale ondernemingen.

Ten behoeve van deze conferentie publiceerde "De Waarheid" in november een discussiebijdrage over dit onderwerp, waarin verklaard wordt dat de CPN "van harte bereid" is aan de komende conferentie deel te nemen, wanneer althans wordt voldaan aan een aantal voorwaarden die de autonomie van de betrokken partijen garanderen.

Eenheidspolitiek

In zijn rede voor het op 6, 7 en 8 februari 1970 gehouden 23e CPN-congres werd door voorzitter HOEKSTRA gepleit voor de tot standkoming van een linkse concentratie tegenover de concentratie die hij ter rechterzijde meende te onderkennen. Een dergelijke concentratie zou bereikt moeten worden door eenheid van actie tussen communisten, socialisten, vakverenigingsleden en progressieve gelovigen. Dit streven heeft de CPN echter, met uitzondering van de actie tegen de komst van president SOEHARTO, slechts op plaatselijk niveau en dan nog slechts in incidentele gevallen kunnen realiseren.

Op 13 mei publiceerde "De Waarheid" een brief van het partijbestuur van de CPN, gericht aan het partijbestuur van de PvdA, die oproep tot het houden van een gezamenlijke strijddag tegen het Amerikaanse optreden in Indo-China. Na de afwijzende reactie van de PvdA deed de CPN een poging het PvdA-partijbestuur in discredit te brengen door een aantal regionale PvdA-bestuurders in "De Waarheid" positief op het voorstel te laten reageren. Alleen op plaatselijk niveau werden enige leden van de PvdA bereid gevonden aan CPN-acties deel te nemen.

Meer succes in haar streven met "andere klassebewuste groeperingen" tot gemeenschappelijke actie te komen boekte de CPN met haar initiatief tot de oprichting van het comité "SOEHARTO ongewenst". Naast leden van de CPN en haar mantelorganisaties hadden personen uit een zestal andere organisaties in het comité zitting genomen. De resultaten van alle inspanningen van dit comité (demonstraties in vele steden, een groot aantal protesttelegrammen en een druk bezochte massa-meeting in de oude RAI) werden in "De Waarheid" breed uitgemeten, waarbij niet verzuimd werd waar mogelijk te wijzen op de gezamenlijkheid die aan de activiteiten ten grondslag lag.

Een derde initiatief tot samenwerking met "andersdenkenden" op landelijk niveau lag opgesloten in het alternatieve regeringsprogramma, dat op 9 oktober werd gepubliceerd. Daarin sprak de CPN

als haar mening uit dat een regering, die het door haar op tafel gelegde program wil uitvoeren, gebaseerd zou moeten zijn op de beweging onder de massa's, "vooral in het NVV".

De verkiezingen van Provinciale Staten en Gemeenteraden

De CPN heeft met de in 1970 gehouden verkiezingen haar positie in de vertegenwoordigende lichamen in niet onbelangrijke mate versterkt. In de Provinciale Staten is de CPN van 13 zetels opgeklimmen naar 28. Zelfs heeft de CPN momenteel in Noord-Holland en Groningen een afgevaardigde in het college van Gedeputeerden. De gemeenteraadsverkiezingen gaven eveneens een verbetering van de positie te zien doordat meer dan 70 zetels gewonnen werden. In 18 gemeenten verwierf de CPN 21 wethouderszetels, terwijl zij in de voorafgaande periode met 7 wethouders in 5 gemeenten genoegen moest nemen.

De CPN mag dan in parlementaire zin aanzienlijke vooruitgang geboekt hebben, de verkiezingsresultaten worden in de top van de partij niet onverdeeld gunstig beoordeeld, omdat de winst van de CPN slechts procentueel was en niet geschraagd werd door een groter aantal op haar uitgebrachte stemmen. Door het partijbestuur werd aan de afdelingen dan ook opdracht gegeven "in kritische geest de stand van zaken te onderzoeken en de behaalde successen allereerst te gebruiken voor de versterking van de partij".

De CPN-verkiezingsstrijd, die zoals gebruikelijk gericht was tegen de politiek van de zittende regering, ging in "De Waarheid" gepaard met fel verzet tegen de afschaffing van de opkomstplicht. Deze afschaffing wordt door de CPN beschouwd als een ondemocratisch middel in handen van de reactie om de kiezers met behulp van het propaganda-apparaat naar believen wel of niet naar de stembus te dirigeren.

De CPN op sociaal-economisch terrein

Landelijke acties

De beide leden van het dagelijks bestuur van de CPN, de heren F. MEIS en W.J.A. NI , die tezamen het "Landelijk bedrijfsbureau" van de CPN vormden, kregen na het partijcongres in februari j.l. versterking van de gelederen. De heer W. HAL , tot dan nog directeur van de uitgeverij "Pegasus" maar in de EVC-periode een vooraanstaand verbondsbestuurslid, werd aan genoemd tweetal toegevoegd.

Anders dan in 1969 kon het "Landelijk bedrijfsbureau" in 1970 slechts enkele successen boeken. Zo kreeg de demonstratie van arbeiders, tewerkgesteld in aanvullende werken en sociale werkplaatsen ("WSW-arbeiders") in Groningen, op 7 maart j.l. dankzij deelname van enige honderden andere werknemers een ruime belangstelling en leidde tevens tot (beperkte) handtekeningenacties elders in het land. De op 14 maart gehouden WSW-demonstratie te Heerlen, waar door nog geen honderd personen betoogd werd voor verhoging van WSW-uitkeringen en betere werkgelegenheid, leverde toch nog een voor de CPN "gunstig" resultaat op. De plaatselijke groepering van de Katholieke Werkende Jongeren was n.l. bereid gevonden de demonstratie onder haar auspiciën te doen houden, zodat het echec niet in de eerste plaats op de CPN terugviel. Een ander uitvloeisel van deze "samenwerking" was de oproep van het landelijk bestuur van de KWJ - kort voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten uitgegeven - met advies aan de werkende jongeren te stemmen op PPR "of CPN".

De landelijke handtekeningenactie tegen het wetsontwerp betreffende regeling van de werkstaking, die tot juli van het afgelopen jaar als urgent naar voren werd geschoven, verliep. Zelfs door de inschakeling van de actiecomité's, bedrijfspgroepen en bouwwerkcommissies - of wellicht juist door deze inschakeling - was een werkelijk (landelijk) protest niet te bereiken.

Groningen

In het Oost-Groningse moest "stakingsadviseur" MEIS zich beperken tot een zeer voorzichtig manipuleren.

De acties in de strokarton- aardappelmeel- en confectie-industrie, die einde 1969 door hem werden aangekondigd, bleven goeddeels uit. Wel werd een aanmerkelijke hoeveelheid manifesten verspreid, maar de financiën van het "Centraal actiecomité Oost-Groningen" lieten niet toe, dat doeltreffende stakingen werden georganiseerd. Ook de met veel ophef aangekondigde "Ontwerp-CAO voor WSW-arbeiders" en de landelijke demonstratie voor deze arbeiders bleken niet te verwezenlijken, evenmin als de aan de boeren en landbouwers toegezegde steun.

Uiteraard speelde hierin ook een rol de eis van de CPN-leiding, dat vóór de verkiezingen geen acties werden gevoerd, die niet gewonnen konden worden. De vrees voor het verloren doen gaan van de reeds verworven "goodwill" en het daardoor verspelen van verkiezingswinst, bepaalde de gedragslijn van de door de heer MEIS geleide actiecomité's.

Een niet onbelangrijke nederlaag moest de heer MEIS incasseren in de Groningse bouwsector. Vóór de bouwvakvacantie (27 juli tot 10 augustus 1970) was de stakingspromotor er enkele malen in geslaagd de bouwvakarbeiders in de stad Groningen warm te krijgen voor enkele korte acties. De door het bouwvakactiecomité bijeengeroepen protestbijeenkomsten werden druk bezocht en gesproken werd zelfs over het organiseren van een landelijke actie. Reeds direct na de bouwvakvacantie werd echter duidelijk dat de lust tot het voeren van een werkstaking-voor-eigen-rekening, in de verlofperiode tot nihil gereduceerd was. Zelfs met inschakeling van enkele Amsterdamse bouwvak-agitatoren slaagde de heer MEIS er althans niet in een door hem gewenste 2 x 24 uur-staking er door te krijgen; de meerderheid van de bouwvakarbeiders stemde voor een langzaam-aan-actie, die echter weldra verliep.

Metaalindustrie

In de metaal-sector is de CPN eveneens tot weinig resultaten in haar bedrijfswerk gekomen. Zo leverde de Ondernemingsraadverkiezingen bij de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staal fabrieken (april 1970) voor de communistische "Vrije Lijst" een sterke achteruitgang op van maar liefst 36,2 %. Deze teruggang werd toegeschreven aan het ontbreken van contact tussen leden van de Eenheidslijst en het overige personeel.

In enigszins geringere mate deed zich een dergelijk fiasco voor bij andere ondernemingsraadverkiezingen.

Een poging om de leiding van de spontane ééndags-staking bij de NV-Werkspoor Utrecht in handen te krijgen mislukte volkomen. Enerzijds was dit echèc toe te schrijven aan het talmen van de heer NI , die aanstuurde op een samengaan van communisten en ondernemingsraad, waartoe de ondernemingsraad echter niet bereid bleek. Anderzijds kon geconstateerd worden dat er onder het Werkspoor-personeel weinig animo was voor het doen voortduren van deze vrij uitzichtloze actie.

Ook de andere pogingen van de CPN om acties op gang te brengen tot behoud van dit VMF-bedrijf verliepen snel.

Van geheel andere aard was de spontane staking die op 25 augustus j.l. uitbrak op de werven van "Wilton Fijenoord" te Rotterdam. Hier was het protest gericht tegen het verschil in beloning van vaste en "ingeleende" werknemers. Voor de CPN echter was het resultaat gelijk: gebrek aan stootkracht en besluitvaardigheid leidden er toe, dat het Rotterdamse CPN-districtsbestuur eerst na enkele dagen een manifest deed verschijnen en de leiding van de staking aan anderen moest laten. Een direct gevolg van de metaalstaking in het Waterweggebied was de landelijk looneis "f 400,-- ineens erbij", die werd gesteld als konsekwentie van het voorlopige accoord, dat tussen werkgevers en werknemers in de metaalindustrie werd bereikt. Weliswaar voerden de CPN-districten de orders van het "Landelijk bedrijfsbureau" uit en verspreidden zij talloze pamfletten, maar van een CPN-inmenging in deze looneis was verder nauwelijks sprake.

Wel leidde deze eis tot een scherpere opstelling van de erkende vakbonden t.o.v. de werkgevers en evenzeer tot het besluit van de regering de loonstijgingen af te remmen. In de landelijke proteststaking op 15 december 1970, waartoe de erkende vakbonden ocriepen, kon de CPN weinig anders doen dan zich solidair verklaren met de erkende vakbonden.

De Rotterdamse havenstaking

Gelijktijdig met, doch onafhankelijk van de verschijning van het eerste CPN-manifest over de metaalstaking in Rotterdam, brak op 28 augustus 1970 de wilde staking in de Rotterdamse havens uit.

Ook hier was de lage beloning van de vaste werknemers - maar vooral ook de langjarige onderwaardering - oorzaak van de arbeidsonrust, die tot uiting kwam in een staking gericht tegen het "koppelbazensysteem". Toen de arbeiders geen genoegen namen met een door de vakbonden aanvankelijk bereikt akkoord (een verhoging van f 25,-- bruto per week) ontstond er min of meer een vacuum in de leiding van deze zich nog steeds uitbreidende actie. Een aantal vooraanstaande leden van categorale bonden (Onafhankelijk Verbond van Bedrijfsorganisaties en Federatieve Haven Vakbond) vonden enkele pro-Chinese communisten bereid mede de leiding te nemen. Tezamen vormden zij de actiegroep "Komitee Arbeidersmacht Rotterdamse Haven", waarin de leden van de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland (KEN-ML) van het begin af domineerden. Deze groepering slaagde er in binnen enkele dagen een vaste greep op de werknemers te krijgen, maar verspeelde het vertrouwen door de looneis met meer dan 100 % te verhogen. Op dit moment greep de dagelijkse leiding van de CPN in: met terzijde stelling van het aarzelende districtsbestuur werd "stakingsadviseur" MEIS door een ijlings geformeerde bedrijvencommissie ("Commissie van 46") ingehaald op het stakingsfront. In een emotionele vergadering in "Odeon" te Rotterdam slaagde de CPN-agitator erin de meerderheid van de stakers te overtuigen van het niet-haalbaar zijn van de looneis, zoals die door het "Komitee Arbeidersmacht" was gesteld. Met de toen geformuleerde eis van f 25,-- netto wist de bedrijvencommissie (en daar achter de CPN) de leiding aan zich te trekken en tenslotte op basis van deze looneis de actie tot een goed einde te brengen.

De bouwvakken

Zoals reeds hiervoor werd gememoreerd leed de heer MEIS een nederlaag in de Groningse bouwsector, toen hij trachtte de Groninger bouwvakarbeiders op drift te krijgen voor de "Amsterdamse tarieven". In Amsterdam echter ligt de mogelijkheid tot agitatie voor de CPN aanmerkelijk gunstiger. In 1970 slaagden de leiders van de communistische vakbond (Algemene Bond van Werkers in de Bouwnijverheid) erin de samenwerking met twee andere vakbonden

(Algemene Nederlandse Bouwbedrijfsbond-NVV en St-Joseph-NKV) te consolideren. Op nagenoeg alle Amsterdamse objecten werden bouwcommissies gevormd. In deze bouwcommissies treden kaderleden van de drie vakbonden als woordvoerders van de werknemers op in diverse arbeidsgeschillen. Nauwkeurig ervoor wakend de afspraken met de afdelingsbesturen van de beide andere bonden niet openlijk te schenden, slaagden de ABWB-agitatoren er in - gebruikmakend van het tekort aan arbeidskrachten op de bouwplaatsen - via het systeem "actie per object", de zgn. Amsterdamse tarieven (welke ver uitgaan boven de CAO-lonen) te handhaven en op te voeren. Ook in de Zaanstreek werd op diverse bouwobjecten een samengaan van ABWB-ANB-leden bereikt, wat resulteerde in acties om de CAO-lonen dichterbij het "Amsterdams tarief" te brengen. De verwachting van de CPN-leiding dat in de Zaanstreek en elders de loonbeweging in de bouwvakken in versnelling zou kunnen worden gebracht, werd evenwel tot nu toe niet bewaarheid.

Organisatorische en financiële situatie van de CPN

De goede resultaten bij de Staten- en Gemeenteraadsverkiezingen hebben de CPN als organisatie niet of nauwelijks versterkt. In de provincie Groningen werden wel wat nieuwe leden gewonnen, doch over het algemeen vertonen de ledenwerfactie en de voortdurende wervingsactie voor abonnees op "De Waarheid" ongeveer hetzelfde beeld als de voorgaande jaren: alle inspanningen ten spijt is men er slechts in geslaagd het verlies vanwege het grote aantal opzeggingen goed te maken, waardoor men het leden- en abonneebestand net kon handhaven.

De gunstige verkiezingsresultaten hebben de taak van het actieve kader in feite nog verzaamd, daar er meer kaderleden dan voorheen in vertegenwoordigende colleges werden gekozen, waardoor tenslotte weer mankracht voor het "gewone" partijwerk verloren is gegaan.

Anderzijds betekende deze ontwikkeling wel een financiële verbetering voor de partij, daar de inkomsten uit afdrachten van presentiegelden toenamen, vooral ook door een beter toezicht op de uitvoering van de terzake bestaande richtlijnen. Deze verhoging van inkomsten is de CPN-leiding zeer welkom bij de financiering van de kostbare exploitatie van een eigen dagblad, bij het voeren van verkiezings- en bedrijfsacties en om het relatief grote aantal "vrijgestelden" aan een, overigens karig loon te helpen. In 1969 waren totaal ongeveer 200 personen in loondienst van de CPN of een van haar instellingen. Het gemiddelde loon bedroeg ca. f 8000,-- per jaar bruto.

De altijd nog noodzakelijke bijzondere financiële actie ter aanvulling van de normale inkomsten uit contributie en abonnement, welke het afgelopen jaar in verband met de twee gehouden verkiezingen als streefbedrag f 425.000,-- had, werd afgesloten zonder dat dit gestelde doel geheel was bereikt. Voor het nieuwe jaar wordt beoogd een bedrag van f 400.000,-- bijeen te brengen.

Een verdere verbetering van de financiële positie verkreeg de CPN door de gunstige ontwikkeling van de partij-drukkerij DIJKMAN & Co. De handelsorders daarvan namen toe, door het regelmatig terugkerend rotatie-drukwerk dat door enkele uitgevers van periodieken bij DIJKMAN wordt uitbesteed. Deze onderneming werd daardoor op een winstgevende basis gebracht, waardoor een deel van het verlies bij de exploitatie van "De Waarheid" kon worden opgevangen.

Geheel anders is de situatie bij de andere partij-drukkerij: HEIERMANN & Co. Onder de directie van de heer A.M. VE is het bij dit bedrijf langzaam aan bergafwaarts gegaan. Het verwerven van orders uit de particuliere sector is voor het "vlakdrukwerk" dan ook veel moeilijker dan voor de rotatie opdrachten. HEIERMANN vervaardigt voor de CPN al het partijdrukwerk: van contributiezegels tot brochure, en ook de periodieken zoals "Politiek & Cultuur (oplage ± 2500 ex.), het NVB-orgaan "Vrouwen" (oplage ± 9500 ex.). Ten behoeve van de dissidente Vereniging "Nederland-U.S.S.R." wordt zelfs het maandblad van deze vereniging, genaamd NU gedrukt (oplage ± 5000 ex.). Aangezien de omzet van HEIERMANN & Co vergeleken met de kostenstijging onvoldoende toeneemt, is het bedrijfsresultaat allengs verslechterd.

De CPN hoopt in de toekomst op verlening van overheidssubsidie aan het I.P.S.O.. Dit Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek, een geesteskind van de oud-partijvoorzitter P. DE GROOT, is bezig zich tot een stichting om te vormen, om aldus voor subsidie in aanmerking te komen.

Boekhandel en Uitgeverij Pegasus

Bij de partijboekhandel en uitgeverij Pegasus hebben de bedrijfsresultaten tijdens het directeurschap van de heer W. HA (van 1.4.1967 - 1.4.1970) een rigoureuze achteruitgang ondervonden. In april van het afgelopen jaar werd de heer J. WOLFF, broer van de hoofdredacteur van "De Waarheid", met de algehele leiding van Pegasus belast. Zijn opdracht luidde het sterk teruglopende bedrijf te saneren. In naam is de heer HA nog wel directeur, maar deze houdt zich praktisch niet meer met Pegasus bezig.

Diens oude liefde: het bedrijfs- en vakbondswerk heeft hem weer volledig in beslag genomen. Daarenboven is hij nog staten- en gemeenteraadslid.

Onder leiding van de heer WOLFF, die tevens algemeen penningmeester van de CPN is, zal Pegasus opnieuw op een gezonde basis moeten komen. Hierbij schijnt het de bedoeling te zijn een nieuwe uitgeverij op te richten, die zich zal bezighouden met het uitgeven van alle directe partijuitgaven. Pegasus zou dan nog meer dan voorheen het karakter krijgen van een algemene, zij het "linkse" boekhandel.

Verder zou het legertje van vrijwillige boekverkopers, dat Pegasus in de beste tijd (1966) nog aan een extra omzet hielp van ruim f 200.000,-- opnieuw op poten gezet moeten worden. De gang is er momenteel helemaal uit sedert Pegasus geen of onvoldoende eigen uitgaven meer heeft.

Voorshands probeert WOLFF tot verbeteringen te komen door de zwakke plekken bij Pegasus uit te snijden. De resultaten van zijn beheer zullen evenwel pas over enige tijd merkbaar zijn.

Aangetekend zij nog dat de relaties van Pegasus met de Oost-europese boekhandels en uitgeverijen op de normale wijze zijn voortgezet. Met name is er een vrij intensief verkeer van Pegasus met vertegenwoordigers van de Sowjet-Unie en van de DDR. Dit vindt op commerciële basis plaats.

De verhouding van de CPN tot de gastarbeiders

Ook in 1970 slaagde de CPN er nog niet in tot vruchtbare contacten met organisaties van gelijkgezinde buitenlandse gastarbeiders te komen. In incidentele gevallen bleken - voornamelijk Spaanse-gastarbeiders bereid deel te nemen aan mede door de CPN georganiseerde manifestaties van geringe omvang. Dat de CPN echter wel het belang inziet van contacten met de gastarbeiders, blijkt uit de artikelenserie die het communistische dagblad "De Waarheid" wijdde aan o.m. een reisreportage uit Turkije, aan de politieke en economische situatie in Spanje en aan het "Burgos-proces" (waar 16 Basken terecht stonden voor een Spaans militair tribunaal).

Ook het Bureau Rechtsbijstand van de CPN beijverde zich gastarbeiders te Amsterdam en in IJmond en Zaanstreek van dienst te zijn bij het vervullen van belastingsformaliteiten, huurkwesties e.d.

Belangrijk is in dit verband het feit, dat de CPN - door het ontbreken van goede contacten met de Oostbloklanden - niet inhaakte op de solidariteitsactie van Oud-Spanjestridders en communistische Spanjaarden. Deze actie, die in Nederland gevoerd wordt onder de naam "Actie Vlam (Accion Fuego)", moet geldmiddelen bijeenbrengen voor materiële steun aan Spaanse politieke gevangenen en hun gezinnen. Tot dat doel worden niet alleen balpennen met opdruk "PCE-LPE" (= Partido Comunista d'España - Libertad para España") verkocht, maar o.a. ook pakken huishoudlucifers en prentbriefkaarten met een afbeelding van het schilderij "Guernica" van Pablo PICASSO. De "Actie Vlam" blijkt haar steun voornamelijk te vinden in kringen van dissidente communisten, maar kreeg ook hulp van het Onafhankelijk Verbond van Bedrijfsorganisaties (OVB) en het "Comité Steun aan Strijdend Spanje". Dit laatste werd opgericht in 1962 door leden van o.m. OVB, PSP, Algemene Nederlandse Vredesactie en de communistenbond "Spartacus".

Eind 1969 vond te Remscheid in Westduitsland een conferentie plaats, waaraan Oud-Spanjestridders van vóór en achter "het IJzeren Gordijn" en kaderleden van de Spaanse CP deelnamen. Tot de belangrijkste woordvoerders behoorde mevrouw G. VAN RE , lid van de CPN, secretaresse van het Nederlands Actiecomité "Amnestie Spaanse Politieke Gevangenen" en lid van de "Westeuropese conferentie voor Spanje" en van de "Vereniging van Oud-Spanjestridders", waarin partijgetrouwe communisten en dissidenten elkaar ontmoeten. Op de conferentie werd, op voorstel van de Spaanse CP, besloten de "Internationale Brigade" te doen herleven als steunorganisatie voor geldacties e.d., waartoe de Spaanse CP het initiatief zou nemen. Als één van de uitvloeisels van dit besluit ontstond de "Actie Vlam", waarvan "Hollander Piet" (Petrus LA , dissident communist en Oud-Spanjestrjder) woordvoerder is.

Hoewel de CPN (officieel) niet deelneemt aan de "Actie Vlam", mag aangenomen worden dat de CPN-leiding - gezien de opstelling van de PCE-top in internationale communistische kwesties - de banden met de PCE zal herstellen.

Ook van PCE-zijde werd in het afgelopen jaar herhaaldelijk gesteld, dat de steun van zusterpartijen door PCE-kaders mag worden ingeroepen bij te voeren acties.

Incidenteel leidde dit reeds tot contacten op plaatselijk niveau, die voornamelijk de werkgelegenheid ter plaatse en "Amnestie in Spanje" tot onderwerp hadden.

In een van zijn toespraken in 1970 tot PCE-kaders gehouden stelde Santiago CA (secretaris-generaal van de PCE) dat de Spaanse CP nimmer tevoren zo groot was geweest als in de werfcampagne 1969-1970.

Hij stelde de aanhang buiten Spanje op 4% van het totaal aantal "arbeiders in de emigratie".

Vereniging "Nederland-USSR" tussen CPN en CPSU

Onder de criteria, die de CPSU hanteert bij het beoordelen van de loyaliteit van de CPN, zal de houding tegenover de Vereniging "Nederland-USSR" ongetwijfeld een belangrijke plaats zijn toebedeeld. De CPSU heeft in het afgelopen jaar niet nagelaten te benadrukken dat zij waardering heeft voor het werk dat de vereniging verricht. Onder andere kwam dit naar voren bij de LENIN-herdenking, die de vereniging op een aantal plaatsen in ons land organiseerde en die in Amsterdam werd bijgewoond door vele diplomaten, verbonden aan Oosteuropese vertegenwoordigingen in Nederland. De NU-herdenking stond wel in schril contrast tot de aandacht die de CPN aan de 100ste geboortedag van LENIN meende te moeten besteden: een curriculum vitae in "De Waarheid" en een passage in het referaat dat de heer De GROOT hield op het 23ste partijcongres.

De herdenking van de 53ste verjaardag van de Russische Oktober-revolutie in aanwezigheid van een betrekkelijk zware CPSU-delegatie en de uitreiking van LENIN-jubileum-medailles aan een aantal voor-
aanstaande leden van NU door de Sowjet-ambassadeur, die bij die gelegenheid plaats vond, kunnen slechts de al eerder gewekte indruk versterken dat de CPSU duidelijk wil laten blijken ingenomen te zijn met de door de vereniging ontplooidde activiteiten.

In lagere partij-regionen is de houding van de CPSU ten aanzien van NU, culminerend in de uitreiking van de medailles, gevoeld als een zware belediging van de CPN. De partijleiding heeft echter op geen enkele wijze naar buiten toe gereageerd en de medaille-uitreiking in eigen kring gekwalificeerd als een bagatel.

Een en ander neemt echter niet weg dat de controverse inzake de vereniging "Nederland-USSR" een obstakel vormt op de weg naar genormaliseerde betrekkingen tussen CPN en CPSU.

De pro-chinese beweging in Nederland

Van de groeperingen die zich baseren op het Chinese communisme heeft alleen de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland - Marxistisch Leninistisch (KEN (ML)) het afgelopen jaar enige invloed kunnen doen gelden op het Nederlandse maatschappelijke bestel; dit betrof dan de rol die de KEN (ML) heeft kunnen spelen in de voor haar, evenals voor de CPN, volkomen onverwacht uitgebroken staking in Rotterdam.

Hoewel de KEN(ML) op papier wel reeds een plan de campagne gereed had om invloed in de bedrijven te kunnen uitoefenen, was zij er organisatorisch nog in het geheel niet op voorbereid.

De KEN(ML) is onder de pro-chinese groeperingen ook de enige die zich in een toenemende aanhang heeft mogen verheugen. Door de oprichting van hulporganisaties, waartoe een besluit genomen werd op het in januari gehouden congres, heeft zij zich een gemakkelijker toegang verschaft tot een aantal maatschappelijke groeperingen als jeugd (Marxistisch Leninistische Jeugd - MLJ), studenten (Marxistisch Leninistische Studentenbond - MLS) en de grote groep die te maken heeft met de woningnood (Bond van Huurders en Woningzoekenden - BHW).

Om zijn greep op de organisatie, die door de grote toeloop van leden een minder hecht geheel was gaan vormen te verstevigen, werd door politiek-secretaris SC in oktober een buitengewoon congres belegd, waarop een nieuw Landelijk Comité werd samengesteld. In het nieuwe Landelijk Comité is de geenszins onbelangrijke afdeling Amsterdam niet vertegenwoordigd, hetgeen waarschijnlijk geweten moet worden aan haar in Rotterdamse ogen nogal eigenzinnige houding tijdens de havenstaking.

De toevoeging van hulporganisaties aan de KEN(ML) heeft het aantal periodieken dat de KEN(ML) onder haar beheer heeft gebracht op zes. Drie ervan ("Dien het volk", "Arbeidersmacht" en het blad van de MLJ) worden gedrukt op de persen van de Stichting Studentenspers Nijmegen.

De overige pro-chinese groeperingen hebben op politiek gebied weinig activiteiten aan de dag gelegd. De Bond van Nederlandse Marxisten Leninisten - BNML is te klein en stelt ideologisch te weinig voor om op wie dan ook enige indruk te kunnen maken. Om het hoofd enigszins boven water te kunnen houden is op enkele punten samenwerking tot stand gekomen met de afdeling Amsterdam van de Rode Jeugd.

De Rode Jeugd heeft, tegen de zin van de CPN, deelgenomen aan de protest-actie tegen de komst van president SUHARTO. De overige activiteiten beperkten zich tot het voeren van acties tegen plaatselijke (wan) toestanden. Het overlopen van de RJ-afdelingen in Nijmegen en Rotterdam naar de KEN(ML) werd gecompenseerd door het

oprichten van nieuwe afdelingen in Tilburg, Valkenburg en Oude Pekela. Enige aandacht verdient de goed geoutilleerde drukkerij te Eindhoven, waar, behalve voor het eigen blad, ook drukwerk wordt verricht voor de Marxistisch Leninistische Partij Nederland - MLPN en de Chinese Vertegenwoordiging.

De MLPN verschijnt, behalve door haar blad "De Kommunist" en een enkel manifest, slechts zelden in de openbaarheid. Haar beleid is gericht op het creëren van cellen, waarbij in sommige plaatsen op leden van de RJ een beroep gedaan wordt. De landelijke leiding van de RJ, die de eventuele samenwerking met de MLPN kennelijk aan zichzelf wil voorbehouden, heeft haar leden verboden met de MLPN contact te onderhouden en tegelijkertijd een voorstel gedaan om tot gemeenschappelijk overleg te komen.

De Marxistisch-Leninistische Studentenbond (MLS)

"Universiteiten en hogescholen zijn nog steeds noodzakelijk; hiermee bedoel ik voornamelijk de natuurwetenschappelijke faculteiten en technische hogescholen. Maar de studieduur moet worden verkort en het onderwijs moet gerevolutioneerd worden, de proletarische politiek moet richtinggevend worden en men moet de weg die de machinefabriek van Shanghai is ingeslagen, vervolgen door arbeiders zelf tot technici op te leiden. De studenten moeten gekozen worden uit de rijen van de arbeiders en boeren met hun praktische ervaring, en na enkele jaren studeren aan de universiteiten en hogescholen moeten zij weer naar de praktijk van de produktie terugkeren".

MAO TSE TUNG

In het kader van haar pogingen haar invloed onder de bevolking te vergroten richtte de KEN(ML) (de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland, Marxistisch-Leninistisch) op 28 april 1970 te Amsterdam de Marxistisch-Leninistische Studentenbond op. Aan deze MLS werd tot taak gesteld een grote studentenorganisatie op te bouwen, ten-einde (1)"de studenten die hun eigen standpunt verlaten om zich op dat van het proletariaat te stellen, te organiseren en in verbinding te brengen met de massa's van het Nederlandse proletariaat" en (2) "als agent van de arbeidersklasse en haar partij door propagandistisch werk de rest van de studenten tot bondgenoot te maken van het proletariaat".(discussiegrondslag MLS congres dd.29.11.1970)

De verhouding KEN - MLS werd tijdens dit congres duidelijk omschreven: "De MLS, de studentenbond van de KEN(ML), heeft - in tegenstelling tot de traditionele autonome studentenbeweging - geen eigen, zelfstandige politiek. De MLS plaatst zichzelf onder leiding van de revolutionaire organisatie van de arbeidersklasse, de KEN(ML). Op die manier wordt gegarandeerd dat de juiste, proletarische politiek altijd de leiding heeft in het werk onder de studenten". Dit hield in dat de KEN niet alleen de supervisie over de theorievorming voor zich reserveerde, maar ook over de organisatie: "De politieke verhouding tussen de KEN als organisatie van de arbeidersklasse en de MLS als studentenbond, waarbij de KEN leiding geeft aan de MLS, is bepalend voor de organisatorische verhouding tussen de KEN en de MLS. Ook organisatorisch geeft de KEN leiding aan de MLS, Dat houdt in, dat de KEN-leden in de MLS en vooral die KEN-leden die leidinggevende taken vervullen, ervoor moeten zorgen dat het werk van de MLS in overeenstemming is met de politieke lijn van de KEN", aldus werd vastgesteld.

De MLS is derhalve volkomen ondergeschikt aan de KEN(ML).

De KEN(ML)

"De rijkdom van de samenleving wordt geschapen door de arbeiders, de boeren en de werkende(!) intellectuelen".

MAO TSE TUNG

Algemeen

De marxistisch-leninistische beweging, later uitmondend onder meer in de KEN is voortgekomen uit het verzet binnen de CPN tegen het verval in "revisionistische en reformistische" opvattingen en praktijken (de politiek van de vreedzame coëxistentie, het idee van de "vreedzame parlementaire weg naar het socialisme", het opgeven van de revolutionaire praktijk in het werk op de bedrijven, in de vakbonden, de gemeenteraden, het parlement enz.).

Een aantal binnen de CPN agerende marxisten-leninisten richtte na hun roeyement (1964/1965) het Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland(MLCN) op, waarmee de organisatorische grondslag voor de KEN gelegd was. Tijdens het 2de congres van de MLCN werd de naam van de organisatie veranderd in KEN(ML), omdat - zoals later gesteld werd - "we geen vrijblijvend centrum meer waren, en de groeiende inzichten reeds tot de vorming van een beweging had geleid".

De KEN stelt zich ten doel "dat in Nederland een socialistische maatschappij tot stand komt. Zij baseert zich daarbij op het wetenschappelijk socialisme, zoals dat is ontwikkeld door MARX en ENGELS en zoals dat is uitgebreid door vooral LENIN en MAO TSE TUNG. Bovendien beschouwt zij het werken daaraan als een wezenlijke bijdrage aan de internationale revolutionaire beweging". (Beginselverklaring KEN.)

Theorie

Volgens de KEN bevinden wij ons in de tijd "van het afbrokkelende en ineenslopende imperialisme en van de overwinning van het socialisme op wereldschaal". (Hierbij wordt het imperialisme beschouwd als de laatste fase van het kapitalisme.) De organisatie beschouwt de strijd in de derde wereld tegen het imperialisme als de voornaamste factor in de revolutionaire wereldbeweging. Daarom is het haar voornaamste strategische beginsel dat er een eenheid gevormd wordt van de arbeidersklassen van de ontwikkelde kapitalistische landen met de volken van de derde wereld.

In de klassenstrijd vervult de KEN de rol van een strijdorganisatie, die op weg is een marxistisch-leninistische voorhoedepartij te worden.

Volgens de KEN zijn er aan de klassenstrijd drie aspecten te onderkennen, die, wil men het imperialisme overwinnen, alle evenveel aandacht moeten krijgen, te weten:

- 1) de sociaal-economische strijd (belangenbehartiging in de ruimste zin van het woord),
- 2) de ideologische strijd (tegen de ideeën van de bourgeoisie in de arbeidersklasse) en
- 3) de politieke strijd (de strijd om de macht).

In concreto houdt dit in dat de KEN zich bezighoudt met: bedrijfs-werk (Arbeidersmacht), buurtwerk (Bond van Huurders en Woningzoekenden), studenten (MLS) en andere jeugd.

Organisatie

Volgens zijn eigen theorie moet de marxist-leninist allereerst voor ogen houden dat alles wat hij doet ten goede dient te komen aan de arbeidersklasse. Ten tweede moet hij ervan doordrongen zijn dat de strijd gevoerd moet worden vanuit de arbeidersklasse, het

grootste gedeelte van de bevolking: de massa. Zoals MAO TSE TUNG het zegt: "van de massa's naar de massa's", hetgeen wil zeggen dat de KEN-leden moeten luisteren naar de arbeiders om te leren wat er onder hen leeft, deze ideeën en problemen moeten systematiseren en concretiseren en ze daarna in de vorm van praktische voorstellen en suggesties weer voorleggen aan de arbeiders".

Organisatorisch wil dit zeggen dat de KEN geworteld dient te zijn in de arbeidersklasse en moet werken door middel van die klasse.

Het voornaamste organisatorische principe van de KEN is overigens het democratisch-centralisme: "De ervaring van de kommunistische beweging heeft geleerd dat dit systeem van organisatie juist is. Het stimuleert (?) bij elk lid initiatief, het op zich nemen van verantwoordelijkheid, het kritisch denken, het toepassen van het marxisme-leninisme op de werkelijkheid. Tevens garandeert het de noodzakelijke discipline die de beweging haar stootkracht verleent". Dit houdt in dat het KEN-lid zich te houden heeft aan drie regels:

1. Het individu is ondergeschikt aan de organisatie,
2. Het lagere niveau is ondergeschikt aan het hogere, en (eigenlijk ten overvloede):
3. De hele organisatie is ondergeschikt aan het landelijk komitee.

De M.L.S.

"Om werkelijk doordrongen te zijn van het Marxisme moet men het niet alleen uit boeken hebben geleerd, maar voornamelijk in de klassenstrijd, door praktisch werk en nauw contact met de massa's van arbeiders en boeren".

MAO TSE TUNG

De MLS wordt door de KEN belast met een tweetal taken, die enerzijds aansluiten op het werk van de KEN zelf, anderzijds er toe dienen het gebied waarop de marxisten-leninisten werkzaam zijn te vergroten: ten eerste dient de MLS volgens deze taakstelling actief te zijn in het massawerk van de KEN, dat wil zeggen in de buurt- en bedrijfswerkgroepen; ten tweede zal de MLS agitatie en propaganda moeten voeren onder de studentenmassa aan de universiteiten en hogescholen.

In de praktijk komt dit neer op het volgende:

1. bepaalde studenten gaan werken in de bedrijven. Andere studenten bestuderen de situatie in verschillende bedrijven om hun kameraden in die bedrijven te ondersteunen. Zij stellen al deze activiteiten en kennis in dienst van de arbeiders in zo'n bedrijf.
2. de MLS-leden bestuderen het marxisme-leninisme en de werken van MAO TSE TUNG.
3. zij stimuleren - gesterkt door deze studie - acties aan de universiteiten met het doel de hoofdtegenstelling in de maatschappij (n.l. tussen kapitaal en arbeid) bloot te leggen.
4. zij bestrijden de burgerlijke ideologie aan de universiteit, de inhoud van het onderwijs.
5. zij zijn gebonden aan een sterke discipline binnen deze organisatie van studenten op basis van "permanente kritiek en zelfkritiek". (Rode Tribune 6/70, maandblad van de KEN).

De verhouding van de MLS tot de studentenoppositie als geheel

Het grootste verschil tussen de MLS en de meeste andere studenten-organisaties bestaat uit haar hechte organisatie en strenge partij-discipline: nagenoeg geen andere organisatie is het gelukt studenten ertoe te brengen hun eigen identiteit op te geven en hun gehele persoon ondergeschikt te maken aan de doelstellingen van een "niet-studenten-organisatie".

"Doel van de MLS is - aldus een verklaring in het eerste nummer van het MLS-maandblad "Dien het Volk" - zich in te zetten in de strijd voor het socialisme. Om dit te bereiken zal ze zich moeten verbinden met en zich in dienst stellen van de arbeidersklasse. Want in het kapitalisme is dit de klasse, die de leiding van een socialistische revolutie op zich zal nemen. Het is beslist niet zo dat de MLS dan de arbeiders zal moeten leiden. De MLS kan alleen een belangrijke rol spelen als onderdeel van een revolutionaire arbeidersorganisatie. Daarom eist de MLS van haar leden dat ze actief zijn in het massawerk van de KEN. Om dit werk goed te kunnen doen, zullen we uit moeten gaan van een juiste revolutionaire theorie, het marxisme-leninisme en het denken van MAO TSE TUNG. Studie van die werken zal daarom een belangrijke plaats moeten innemen in ons werk. Daarom ook zal elk MLS-lid de cursussen marxisme-leninisme moeten volgen. Verdere verplichtingen van MLS-leden zijn: colportage van het MLS-blad, betalen van contributie en het bezoeken van ledenvergaderingen".

De MLS onderkent in de Nederlandse studentenoppositie twee stromingen: 1. de autonome studentenbeweging en
2. de marxistische-leninistische studentenbeweging.

De eerstgenoemde stroming typeert zij als volgt: "De groepen die zich baseren op de theorie dat de studentenbeweging autonoom moet zijn, vinden dat de studenten zich zelfstandig moeten organiseren als deel van andere "onderliggende groepen" in de maatschappij en zich daarmee moeten verbinden om zich te verdedigen tegen de heersende groep in de maatschappij. Zij gaan niet uit van de klassetegenstellingen in deze maatschappij, maar van twee theorieën, te weten: a) de theorie van de wetenschap als productiefactor en b) de randgroepentheorie. Geen van beide theorieën gaat uit van de fundamentele tegenstelling in deze maatschappij, de klassentegenstelling tussen bourgeoisie en arbeidersklasse. In allerlei artikelen worden we om de oren geslagen met citaten van MARX, maar de conclusies die MARX trok voor de politieke praktijk worden niet gevolgd. Citaten van LENIN of MAO TSE TUNG vinden we echter in het geheel niet. Daaruit blijkt nog duidelijker, dat de autonome studentenbeweging haar eigen theorie, die we het marxisme-intellectualisme zouden kunnen noemen, in elkaar draait. Juist LENIN en MAO TSE TUNG hebben zeer directe richtlijnen voor de praktische uitwerking en toepassing van het marxisme, ook voor intellectuelen". (Rode Tribune no. 6/70)

Feitelijke organisatie en ledental

Landelijk bestuur

De leiding van de MLS berust bij de landelijke secretaris, die wordt aangewezen door het Landelijk Komitee van de KEN. Bij het vervullen van zijn taak steunt hij op het landelijk bestuur van de MLS, dat bestaat uit de secretarissen van de MLS-afdelingen. Dit landelijk bestuur komt minstens eenmaal per maand bijeen.

Afdelingsbestuur

Een MLS-afdeling bestaat uit KEN-leden en niet KEN-leden. De leiding berust bij de MLS-afdelingssecretaris, die wordt aangewezen door de KEN-afdeling.

Op het ogenblik bestaan er negen MLS-afdelingen, waarvan er acht in universiteitssteden gevestigd zijn, te weten:

1. Amsterdam	5. Nijmegen	9. Sittard (ten behoeve van de aldaar gevestigde sociale academie)
2. Eindhoven	6. Rotterdam	
3. Groningen	7. Tilburg	
4. Leiden	8. Utrecht	

Voorts zijn afdelingen in Wageningen en Oss in oprichting.

"Dien het Volk"-redactie

De politieke verantwoordelijkheid voor "Dien het Volk", het maandblad van de MLS, berust bij de landelijk secretaris van de MLS. De redactie bestaat uit de afdelingssecretarissen.

Kongres

Eenmaal per jaar, of zonodig vaker, houdt de MLS een ledencongres om "de ontwikkelingen van de klassenstrijd, van de MLS en van de strijd op de universiteiten en akademies te bespreken".

Ledental

De MLS telt als vaste kern (KEN-leden + candidaatleden) + 100 leden, terwijl er maximaal 400 personen min of meer regelmatig de scholingsbijeenkomsten bezoeken.

ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

De Sino-Sowjetverhouding is er in de afgelopen maand niet beter op geworden. Meldde het Sowjetpersbureau Tass nog op 19 december, dat de in Heiho gevoerde bilaterale besprekingen over de scheepvaart op de grensrivieren tot een akkoord hadden geleid, enkele dagen later werd dit door het Chinese persbureau NCNA nadrukkelijk tegengesproken. Volgens NCNA was alleen overeengekomen de volgende, zeventiende bijeenkomst op een nader vast te stellen datum in 1971 in de Sowjet-Unie te houden.

Tegelijk laaide de Sino-Sowjetpolemie voor het eerst in maanden in alle hevigheid op naar aanleiding van de onlusten en machtswisseling in Polen. In een eerste commentaar schreef het Chinese Volksdagblad op 22 december: "Het Sowjetrevisionistische sociaal-imperialistis heeft bij het uitbreken van de revolutionaire storm zijn troepen in beweging gezet in een vergeefse poging de Poolse revisionistische autoriteiten met bruto geweld bij te staan". De val van GOMOELKA was naar het oordeel van de Chinezen "een gevoelige slag voor het koloniale bewind van de Sowjet-Unie in Oost-Europa" en betekende "een overwinning van de Poolse arbeidersklasse en volksmassa's in hun heldhaftige strijd tegen de revisionistische machtsklike", waartoe overigens ook de nieuwe partijchef GIEREK werd gerekend.

Op 31 december reageerde het CPSU-blad Prawda buitengewoon fel op deze Chinese aantijgingen. Het blad noemde "de beweringen van de propagandisten in Peking als zou de Sowjet-Unie haar strijdkrachten in staat van alarm hebben gebracht en naar de Poolse grenzen hebben gestuurd om de "volksrevolutie te onderdrukken" een pure provocatie".

Volgens de Prawda maken de Chinezen reeds jaren gemene zaak met de "imperialisten" in hun anti-Sowjetpropaganda en overtreffen ze zelfs de "bourgeois-journalisten" met hun leugens en lasterpraat. "Dat was zo vanaf het allereerste begin van de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam; dat was zo tijdens de anti-socialistische acties van de rechtse contra-revolutionaire krachten in Tsjechoslowakije en dat is ook dit keer weer het geval. De provocateurs in Peking proberen daarmee een scheuring teweeg te brengen in de socialistische gemeenschap en de politieke en economische betrekkingen tussen de broederlanden te ondermijnen. Van ideologische verschillen kan zelfs niet meer worden gesproken nu China zich schuldig heeft

gemaakt aan de meest schaamteloze inmenging in de interne aangelegenheden van de soevereine Poolse Volksrepubliek", aldus de Prawda.

De Sowjet-Unie kwam deze maand vooral in het nieuws door het opzienbarende "kapingsproces" in Leningrad tegen elf in juni gearresteerde Sowjetburgers, van wie negen van Joodse origine. Zij werden ervan beschuldigd de kaping van een lijnvliegtuig te hebben voorbereid om naar het buitenland uit te wijken. Naar het oordeel van Joodse opposanten in de Sowjet-Unie was deze hele rechtzaak echter niets anders dan een show-proces, bedoeld om de Sowjetjoden, die steeds nadrukkelijker vragen om naar Israël te mogen emigreren, te intimideren. Volgens deze redentatie zou de kaappoging door het KGB zijn geënceneerd omeen anti-Joods proces te forceren.

Van de naar schatting drie en een half miljoen in de Sowjet-Unie wonende Joden wordt elk jaar slechts aan een zeer beperkt aantal een uitreis-visum verleend, en dan nog vrijwel uitsluitend aan personen, die economisch of militair voor de Sowjet-Unie van weinig of geen nut zijn. De anderen wordt emigratie vrijwel onmogelijk gemaakt door drastische verhogingen van de prijzen der visa, door dreigementen en sancties tegen de aanvragers en zelfs door de toestemming afhankelijk te stellen van een oplossing in het Midden-Oosten-conflict. Moskou is kennelijk beducht voor een massale emigratie van Joden naar Israël met het oog op eventuele repercussies voor haar Midden-Oosten-politiek en mogelijke consequenties voor andere bevolkingsgroepen, die de Sowjet-Unie willen verlaten. Deze opstelling heeft geleid tot een onrustbarende explosie van anti-semitisme in de Sowjet-Unie, dat - gepresenteerd onder het etiket "anti-zionisme" - in toenemende mate tot uitdrukking komt in de polemieken in de Sowjetpers en in terreurmaatregelen tegen het Joodse volksdeel, variërend van broodroof tot heimelijk uitgevoerde razzia's.

De elf verdachten in Leningrad bleken bijna allen werkloos te zijn geraakt na herhaalde emigratie-aanvragen. Volgens de officiële Sowjetmededeling zouden zij allen reeds op de eerste dag van hun proces, 15 december, hebben bekend en toegegeven te hebben geconspireerd met "het internationale zionisme". Op 24 december werden de twee hoofdverdachten, de 43-jarige ex-piloot DYM en de 30-jarige krankzinnigenverpleger KOE tot de kogel veroordeeld en de overigen tot gevangenisstraffen van vijf tot vijftien jaar.

Volgens ooggetuigen hebben zij zichzelf in hun laatste woord vrijgepleit van "anti-Sowjetisme" en betoogd dat zij zich nooit in zulk een overijld avontuur zouden hebben gestort als hen was toegestaan vrijelijk naar hun vaderland Israël te vertrekken.

De strenge vonnissen ontlokten in heel de wereld een golf van verontwaardiging en massale demonstraties. Verschillende landen en internationale organisaties tekenden in Moskou officieel protest aan en zelfs een aantal CP-en, waaronder de Franse en Italiaanse, gaf blijk van verontrusting over de geheime rechtspleging en de zware straffen. In de Sowjet-Unie zelf protesteerden leden van de intellectuele oppositie bij de hoogste Sowjetautoriteiten.

Hoewel de Sowjetpers deze "ongebredelde anti-Sowjethysterie" afdeed als een "door zionisten en de staat Israël geïnspireerde campagne" bleek de gevoeligheid van de Sowjetautoriteiten voor deze felle reacties wel uit de ongebruikelijk snelle behandeling van het beroep in deze zaak door het federale Russische hooggerechts-hof in Moskou op 31 december. Nog vóór dit hof tot een uitspraak was gekomen, werd reeds vernomen

dat de vonnissen zouden worden verzacht, hetgeen het vermoeden wettigt, dat hier geen sprake was van een juridische beslissing, maar van een politiek besluit op het hoogste niveau. Kort daarop maakte Tass bekend dat de doodvonnissen van DYM en KOE waren teruggebracht tot vijftien jaar dwangarbeid resp. onder "streng" en "bijzonder streng regiem", welke laatste straf door ingewijden wordt getypeerd als "een langzame dood". Drie van de overige negen veroordeelden kregen vermindering van straftijd.

Intussen werd bekend dat reeds in de eerste week van januari de reeks processen tegen "bij het kapingscomplot betrokken" Joden zou worden voortgezet.

Polen heeft in de tweede helft van december onrustige dagen doorgemaakt als gevolg van heftige onlusten. Moeten de oorzaken daarvan gezocht worden in de slechte economische omstandigheden, de directe aanleiding werd gevormd door een aantal drastische prijsverhogingen waartoe het centraal comité van de PVAP (Poolse CP) op 14 december had besloten. Demonstraties van havenarbeiders in de noordelijke havenplaatsen ontaardden in vechtpartijen en gewapend ingrijpen van politie en volksmilitie en sloegen vrij snel over naar andere industrieplaatsen.

Op 20 december - ongeveer een week na het uitbreken van de onlusten, toen de toestand althans volgens Oosteuropese bronnen weer rustig was - werd bekend dat het centraal comité van de PVAP bijeen was geweest en dat eerste partijsecretaris GOMOELKA "om gezondheidsredenen" ontslag had genomen. Tegelijkertijd verdween een aantal van zijn medestanders uit het politiek bureau. Als GOMOELKA's opvolger werd aangewezen een typische vertegenwoordiger van de jongere meer pragmatisch ingestelde groep van technocraten, Edward GIEREK, politburo-lid en eerste partijsecretaris in Polen's belangrijkste industriegebied Silezië. Deze machtswisseling binnen de PVAP werd spoedig gevolgd door veranderingen in de regering.

De Poolse president SPYCHALSKI, een persoonlijk vriend van GOMOELKA, werd van zijn functie ontheven en opgevolgd door CYRANKIEWICZ, tot op dat ogenblik minister-president. Zijn benoeming in deze ceremoniële functie - unaniem beschouwd als een "wegpromoveren" - zou CYRANKIEWICZ vooral te danken hebben aan het feit dat het verdrag met de Bondsrepubliek nog geratificeerd moet worden. Volgens diplomatieke waarnemers zou een uitrangeren van CYRANKIEWICZ vóór de verdragsratificatie zowel voor Warschau als voor Bonn grote problemen met zich brengen. Als minister-president werd benoemd de 61-jarige vice-premier en Pools COMECON-vertegenwoordiger, Fjotr JAROSZEWICZ, die zich zou mogen verheugen in het vertrouwen van de Sowjet-Unie.

Uit de samenstelling van het nieuwe politiek bureau en de functiewisseling in de regering blijkt dat de val van GOMOELKA het resultaat is van een samenwerking tussen technocraten en de militante nationaal-communistische groep van de zogenaamde "partisanen" in de partij, die hun naam te danken hebben aan het feit dat de meeste leden van deze groep deel uitmaakten van de communistische verzetsbeweging in Polen tijdens de tweede wereldoorlog. Deze twee groepen hadden al geruime tijd ernstige kritiek op GOMOELKA, de belangrijkste vertegenwoordiger der "centristen" in de Poolse CP.

Onmiddellijk na de machtswisseling stelde de nieuwe partijleider GIEREK in het vooruitzicht dat de economische plannen voor het jaar 1971 zouden worden herzien, hetgeen hij enige dagen later in een rede voor het Poolse parlement nader concretiseerde door bekend te maken dat "gestreefd moet worden naar verhoging van de productie in de landbouw" en door mee te delen dat t.a.v. de laagst betaalden speciale maatregelen zullen worden genomen, teneinde hun inkomsten te vergroten.

De op 14 december aangekondigde prijsverhogingen werden echter niet ongedaan gemaakt. Minister-president JAROSZEWICZ voegde hier tijdens dezelfde parlementsitting aan toe, dat vooral aandacht geschonken zal worden aan de ontwikkeling en uitbreiding van de export en de modernisering van de industrie, zodat in toenemende mate consumptiegoederen geïmporteerd kunnen worden. "Teneinde hieraan te kunnen voldoen zullen in het bijzonder de betrekkingen met alle socialistische landen worden verdiept en uitgebreid", aldus JAROSZEWICZ, die voorts bekendmaakte dat de Poolse regering zal streven naar een betere verstandhouding en naar betere economische betrekkingen met de Westeuropese landen en naar volledige normalisering van de betrekkingen met de rooms-katholieke kerk.

Hoewel de nieuwe Poolse leiders blijkbaar alle middelen willen aangrijpen om de rust in het land te doen terugkeren en de economie te verbeteren, kan er nauwelijks twijfel over bestaan dat de huidige problemen een grote druk op hen zullen leggen.

Als de in het vooruitzicht gestelde hervormingen niet leiden tot duurzame verbeteringen voor de grote massa - GIEREK's uitspraken voor het parlement wezen er niet op toen hij stelde dat er onvoldoende middelen zijn om "de toestand van de totale bevolking wezenlijk te verbeteren" - dan is de crisis in Polen door de functionarissen niet opgelost, alleen maar uitgesteld. Mochten impopulaire maatregelen getroffen moeten worden om de economische ontwikkeling in de hand te houden, dan zal de teleurstelling in Polen snel om zich heen grijpen, met alle gevolgen van dien voor de rust in het land.

In Tsjechoslowakije lijkt de status quo in de machtsstrijd tussen de "gematigde" partijleiders rond HUSAK en de extreme conservatieven voorlopig bestendig.

Na enkele malen te zijn uitgesteld vond op 10 en 11 december een CC-plenum plaats, waaruit een aantal compromissen resulteerde, die het evenwicht in stand schijnen te houden. Enerzijds ging het CC accoord met HUSAK's rapporten inzake "de vernieuwing van de partijlidmaatschapskaarten", waar tegen de uitdrukkelijke wensen van de neo-stalinisten in definitief een streep werd gezet onder "de zuivering van de rechts-opportunisten" (verliessaldo ca 450.000 leden). Anderzijds werd ook het rapport van het conservatieve presidiumlid BI geaccepteerd, waarin een analyse werd gegeven van de

ontwikkeling in de partij sinds 1966 en dat dus - tegen de oorspronkelijke bedoeling in - de stalinistische terreur van de jaren vijftig en de rehabilitatie van de slachtoffers daarvan buiten beschouwing liet. Vandaar waarschijnlijk dat HUSAK er niet in slaagde de partijschorsing van de vroegere partijchef NOVOTNY om te zetten in een roeyement, terwijl de uitstoting van CERNIK, de opportunistische premier uit de jaren 1968 en 1969, wel werd bekrachtigd. Aan de ene kant werd het Actieprogramma van de Praagse Lente voor het eerst formeel afgezworen en de federalisering van Tsjechoslowakije - een persoonlijk hervormingssucces van HUSAK zelf - goeddeels ongedaan gemaakt, aan de andere kant werden er geen politieke processen tegen de "contra-revolutionaire elementen" geëntameerd, zoals de ultra-conservatieven die graag zouden willen zien. Zelfs werd schaakgrootmeester PACHMAN, die reeds vanaf augustus 1969 in de gevangenis op zijn berechting zat te wachten, kort na de plenaire CC-zitting op vrije voeten gesteld. De algemene indruk is, dat HUSAK nog steeds de steun geniet van Moskou, maar tegelijk in een dwangpositie wordt gehouden door de conservatieve partijvleugel, die blijft schermen met haar trouw aan de leer en de Sowjet-Unie.

Een Warschaupactconferentie werd begin december inderhaast in Oost-Berlijn belegd, volgens Westduitse bronnen op initiatief van de toenmalige Poolse partijleider GOMOELKA met het doel de Oostduitse partij- en regeringsleider ULBRICHT een soepeler houding af te dwingen ten aanzien van de Westduitse voordragen met Moskou en Warschau. Op de bijeenkomst werd gediscussieerd over de status van West-Berlijn, de Europese Veiligheid en de relatie tussen de Oost-europese landen.

De kwestie Berlijn, niet aan de orde gesteld in het op 2 december uitgegeven slotcommuniqué, werd belicht in een gemeenschappelijke verklaring van de W.P.-landen, die een dag later werd gelanceerd. Hierin werd o.m. de hoop uitgesproken dat spoedig een zowel voor Oost als West aanvaardbare overeenkomst over West-Berlijn tot stand zou komen in "het belang van het verminderen van de spanningen in Centraal-Europa", daarbij rekening houdend met "de behoeften van de bevolking van West-Berlijn en de belangen en soevereine rechten van de Duitse Democratische Republiek". In een afzonderlijke passage verklaarden de W.P.-landen zich solidair met de DDR en werd aangedrongen op "totstandkoming van gelijke betrekkingen tussen de DDR en andere staten, waaronder de Bondsrepubliek, op basis van

algemeen aanvaarde normen van het internationaal recht".

Volgens waarnemers is de DDR terzake van de kwestie Berlijn door haar partners tot een soepeler houding gedwongen, hetgeen men meent te moeten concluderen uit de verwijzing naar de "behoeften van de bevolking van West-Berlijn" - een waarschijnlijk door BREZHNEV persoonlijk geïntroduceerde formulering - en uit het feit dat gesproken wordt over een zowel voor Oost als West aanvaardbare overeenkomst. De gebruikte formuleringen ademen een geest van ontspanning en matiging, hetgeen niet verwonderlijk is als in aanmerking wordt genomen dat - zoals van betrouwbare zijde in Oost-Berlijn werd vernomen - het voornaamste onderwerp van gesprek was, hoe men de landen van het Westen kan bewegen deel te nemen aan een Europese Veiligheidsconferentie, tegenwoordig het centrale thema in de politiek van de Sowjet-Unie en haar medestanders.